

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 29 maja 2013 r.

Poz. 2994

ROZPORZĄDZENIE NR 8/2013 DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE

z dnia 8 maja 2013 r.

w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego Skrwa Lewa¹⁾

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Wprowadza się program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego Skrwa Lewa, położonego w województwie mazowieckim i łódzkim, określonego w drodze rozporządzeń Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Nr 2/2012 w sprawie określenia wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć na terenie województwa łódzkiego z dnia 20 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Łódz. z dnia 7 września 2012 r. poz. 2762) i Nr 4/2012 w sprawie określenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć na terenie województwa mazowieckiego z dnia 10 lipca 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z dnia 26 lipca 2012 r. poz. 5626) zwany dalej „Programem”.

2. Program stanowi załącznik do rozporządzenia.

3. Program będzie realizowany przez 4 lata.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego i Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Dyrektor RZGW
w Warszawie:
Leszek Bagiński

---

¹⁾ Niniejsze rozporządzenie dokonuje w zakresie swej regulacji wdrożenia dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z r.2012, poz. 951 i 1513, z r.2013, poz. 21 i 165.

Załącznik

do rozporządzenia nr 8/2013

Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej
w Warszawie

z dnia 8 maja 2013 r.

**PROGRAM DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE ŹRÓDEŁ
ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIE NARAŻONEGO SKRWA LEWA
OKREŚLONEGO ROZPORZĄDZENIAMI DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU
GOSPODARKI WODNEJ W WARSZAWIE**

Nr 2/2012 z dnia 20 sierpnia 2012 r., Nr 4/2012 z dnia 10 lipca 2012 r.

**DZIAŁ I
INFORMACJE PODSTAWOWE****Rozdział 1****Postanowienia ogólne****§ 1.** Celem Programu jest:

- 1) zapobieganie pogorszeniu stanu wód;
- 2) poprawa stanu wód, w których pogorszenie już nastąpiło – ich jakość spadła poniżej określonych prawem norm.

§ 2. Użyte na potrzeby Programu określenia oznaczają:

- 1) ciek naturalny – rzeki, strugi, strumienie i potoki oraz inne wody płynące w sposób ciągły lub okresowy, naturalnymi lub uregulowanymi korytami;
- 2) duże jednostki przeliczeniowe inwentarza (DJP) – umowna jednostka przeliczeniowa zwierząt hodowlanych odpowiadająca zwierzęciu o masie 500 kg (np. jedna krowa o masie 500 kg) lub zwierzętom o łącznej masie 500 kg; współczynniki przeliczeniowe sztuk rzeczywistych zwierząt na DJP określa załącznik nr 1 do Programu;
- 3) gnojowica (płynny nawóz naturalny) – mieszanina kału i moczu zwierząt z domieszką wody;
- 4) gnojówka (płynny nawóz naturalny) – odciek z obornika (przefermentowany mocz zwierząt);
- 5) gleba – biologicznie czynna powierzchniowa warstwa litosfery, powstała ze skały macierzystej pod wpływem czynników glebotwórczych, podlegająca stałym przemianom;
- 6) komunalne osady ściekowe – pochodzący z oczyszczalni ścieków osad z komór fermentacyjnych i innych instalacji służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do składu ścieków komunalnych;
- 7) miejsce przechowywania nawozów naturalnych – zbiornik na płynne nawozy naturalne (gnojówkę lub gnojowicę), płyta obornikowa lub inne miejsce przechowywania obornika specjalnie przygotowane w tym celu z materiałów szczelnych i nieprzepuszczalnych zabezpieczających przed przedostawaniem się odcieków do wód lub do gruntu;
- 8) nawozy – produkty przeznaczone do dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb albo zwiększania żyzności stawów rybnych, którymi są nawozy mineralne, nawozy naturalne, nawozy organiczne i nawozy organiczno-mineralne;
- 9) nawozy mineralne – nawozy nieorganiczne, produkowane w drodze przemian chemicznych, fizycznych lub przerobu surowców mineralnych;
- 10) nawóz naturalny – obornik, gnojówka i gnojowica przeznaczone do rolniczego wykorzystania w tym również w formie przetworzonej;
- 11) nawóz organiczny – nawozy wyprodukowane z substancji organicznej lub z mieszanin substancji organicznych, w tym komposty, a także komposty wyprodukowane z wykorzystaniem dżdżownic;
- 12) nawozy organiczno-mineralne – mieszaniny nawozów mineralnych i organicznych;

- 13) nawożenie – zgodne z potrzebami roślin stosowanie nawozów mineralnych, naturalnych, organicznych lub ich mieszanek oraz środków do użyźniania gleby w celu dostarczania roślinom składników pokarmowych lub zwiększania żyzności gleb;
- 14) obornik (stały nawóz naturalny) – mieszanina kału i moczu zwierząt oraz ściółki;
- 15) OSN - obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego, rozumiany jako obszar, z którego należy ograniczyć odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód wyznaczonych jako wrażliwe;
- 16) pasze objętościowe soczyste – pasze zawierające w swoim składzie znaczną ilość wody, w tym zielonki, kiszonki;
- 17) równoważnik nawozowy – stosunek dawki składnika w nawozach mineralnych odpowiadający 100 kg tego składnika wniesionego w nawozach naturalnych;
- 18) system utrzymania zwierząt – sposób urządzenia budynku inwentarskiego decydujący o rodzaju nawozów naturalnych powstających w gospodarstwie (bezściółkowy lub ściółkowy); przy systemie bezściółkowym powstaje gnojowica, pomiot w przypadku klatkowego chowu drobiu nieśnego, przy systemie ściółkowym - obornik i gnojówka (płytką ściółką) lub tylko obornik (głęboka ściółka);
- 19) środki do użyźniania gleby – środki do nawożenia i użyźniania gleby, w tym polepszacze glebowe, środki wspomagające uprawę roślin, komunalne osady ściekowe, pozostałości z biogazowni, ścieki, dopuszczone do stosowania w rolnictwie na podstawie przepisów odrębnych;
- 20) ujęcie wody – miejsce czerpania wody podziemnej lub powierzchniowej ze źródła wody wraz z urządzeniami i budowlami służącymi do jej poboru;
- 21) użytki rolne – grunty orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami i grunty pod rowami;
- 22) źródło wody – zasób wód powierzchniowych płynących lub stojących albo nagromadzenie wód podziemnych w określonym środowisku geologicznym, z którego czerpie się wodę.

§ 3. 1. Program obowiązuje na obszarze szczególnie narażonym wyznaczonym w drodze rozporządzeń Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie Nr 2/2012 z dnia 20 sierpnia 2012 r. i Nr 4/2012 z dnia 10 lipca 2012 r., zwanym dalej „OSN”.

2. Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych zakresem obowiązywania Programu określa załącznik nr 2 do Programu.

3. Program określa rodzaje, terminy i okresy obowiązywania środków zaradczych na OSN.

§ 4. Określone w Programie obowiązkowe środki zaradcze w zakresie praktyki rolniczej skierowane są do stosowania przez prowadzących działalność rolniczą na OSN.

§ 5. Realizacji działań określonych w Programie służą: stałe edukowanie prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrych praktyk rolniczych i rozwiązywanie problemów ochrony środowiska istniejących na obszarze gospodarowania rolniczego, przez szkolenia i doradztwo.

§ 6. Wywiązywanie się prowadzących działalność rolniczą na OSN z obowiązków nałożonych przez Program podlega kontroli, na zasadach określonych w przepisach odrębnych.

§ 7. W okresie realizacji Programu prowadzony jest monitoring stanu środowiska, którego celem jest oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych oraz umożliwienie podjęcia właściwych decyzji co do dalszych działań na terenie wyznaczonego OSN.

§ 8. Po zakończeniu okresu obowiązywania Programu sporządza się sprawozdanie z jego wdrażania.

Rozdział 2

Naruszone standardy jakości środowiska

§ 9. 1. Na podstawie wyników Państwowego Monitoringu Środowiska z lat 2007-2009 stwierdza się w wodach powierzchniowych, wymienionych w ust. 2, przekroczenia standardów jakości wód określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. Nr 241, poz. 2093).

2. Przekroczenia średniej wartości stężenia azotanów, powyżej której występuje eutrofizacja wód, stwierdza się w rzekach monitorowanych w zlewniach następujących jednolitych części wód powierzchniowych:

- 1) Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich z dopł. z Bud Kaleńskich;
- 2) Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy bez Osetnicy;
- 3) Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego.

3. Za wody zanieczyszczone związkami azotu ze źródeł rolniczych uznaje się wody rzek monitorowanych w zlewniach jednolitych części wód powierzchniowych: Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich z dopł. z Bud Kaleńskich oraz Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego.

4. Wody powierzchniowe, o których mowa w ust. 2 stanowią wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych wyznaczone na podstawie art. 47 ust. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne.

5. Ponad połowę powierzchni użytków rolnych na OSN charakteryzuje wysokie zagrożenie wymywaniem związków azotu z profilu glebowego do płytkich wód podziemnych i do wód powierzchniowych.

Rozdział 3 **Przewidywane efekty wdrożenia Programu**

§ 10. Jako przewidywane efekty wdrożenia Programu ustala się: poprawę w zakresie praktyk rolniczych stosowanych na OSN, zdobycie przez prowadzących działalność rolniczą na OSN umiejętności identyfikowania, przewidywania i rozwiązywania problemów, w szczególności z zakresu ochrony środowiska, występujących w obszarach gospodarowania rolniczego, ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na jakość wód.

DZIAŁ II **OBOWIĄZKI OSÓB PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN** **W ZAKRESIE POPRAWY PRAKTYKI ROLNICZEJ**

Rozdział 1 **Okresy nawożenia**

§ 11. Ogólne zasady stosowania nawozów określone zostały w § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 80, poz. 479 oraz z 2012 r. poz. 745).

§ 12. Na OSN stosuje się dodatkowo następujące zasady nawożenia:

- 1) nawożenie stosuje się w okresach i w warunkach, gdy nie ma zagrożenia, że zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, będą wymywane do wód gruntowych lub zmywane do wód powierzchniowych w stopniu powodującym zagrożenie dla wód, a w konsekwencji ich zanieczyszczenie;
- 2) nawozy naturalne i organiczne na gruntach ornych stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 15 listopada;
- 3) nawozy płynne naturalne na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych stosuje się od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia;
- 4) nawozy stałe naturalne stosuje się:
  - a) na łąkach trwałych od dnia 1 marca do dnia 30 listopada,
  - b) na pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 kwietnia i od dnia 15 października do dnia 30 listopada;
- 5) nawożenia nie stosuje się przez cały rok na glebach nieuprawianych, w tym na ugorach.

§ 13. Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

§ 14. 1. Nawozy azotowe mineralne stosuje się:

- 1) na gruntach ornych i w uprawach wieloletnich od dnia 1 marca do dnia 15 listopada;
- 2) na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia.

2. Termin 15 listopada, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 nie dotyczy producentów buraków, kukurydzy, którzy zawarli umowę kontraktacyjną na dostawę buraków, kukurydzy po dniu 15 listopada. Dla nich jesienny termin graniczny stosowania nawozów azotowych mineralnych oblicza się dodając 14 dni do terminu dostawy produktów rolnych objętych umową kontraktacyjną, jednak nie później niż po zakończeniu okresu wegetacyjnego w danym regionie.

Rozdział 2

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami

§ 15. Ogólne zasady przechowywania nawozów naturalnych regulują przepisy:

- 1) art. 25 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 147, poz. 1033, oraz z 2011 r. Nr 106, poz. 622 i Nr 171, poz. 1016);
- 2) § 6, § 28, § 29, § 35 i § 48 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 7 października 1997 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 132, poz. 877 oraz z 2009 r. Nr 108, poz. 907).

§ 16. Płynne nawozy naturalne należy przechowywać w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód.

§ 17. Należy zapewnić pojemność zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy, przez okres, w którym rolnicze ich wykorzystanie nie jest możliwe, odpowiadającą co najmniej 6 miesięcznej produkcji tych nawozów.

§ 18. Obornik należy przechowywać w sposób zabezpieczający przed przenikaniem odcieków do wód lub do gruntu, lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce, w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu, za wyjątkiem sytuacji, o której mowa w § 22.

§ 19. Należy zapewnić możliwość gromadzenia i przechowywania obornika przez okres, kiedy nie jest on rolniczo wykorzystywany, jednak nie krócej niż przez 6 miesięcy.

§ 20. Jeżeli prowadzący działalność rolniczą na OSN posiada nadmierną ilość nawozów naturalnych w stosunku do rzeczywistej pojemności ich przechowywania, musi on udokumentować, że nawozy usuwa w sposób nieszkodliwy dla środowiska.

§ 21. Nawozy naturalne przechowuje się w odległości większej niż 20 m od studni, od linii brzegu cieków i zbiorników wodnych, jeżeli obowiązujące przepisy nie stanowią inaczej.

§ 22. W okresie od dnia 1 marca do dnia 31 października, jednak nie dłużej niż przez 12 tygodni, dopuszcza się złożenie obornika na przyzmię bezpośrednio na gruncie, przy zachowaniu następujących wymagań

- 1) przyzmy lokalizuje się poza zagłębieniami terenu, na możliwie płaskim terenie, o dopuszczalnym spadku do 3%, na terenie niepiaszczystym i niepodmokłym, w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych;
- 2) w przypadku potrzeby ponownego złożenia obornika na przyzmię w kolejnym sezonie wegetacyjnym, przyzmy muszą być lokalizowane w innym miejscu;
- 3) lokalizację przyzmy oraz datę złożenia obornika w danym roku na danej działce prowadzący działalność rolniczą na OSN zaznacza na mapie lub szkicu działki, które przechowuje przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

§ 23. Sposób obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych, z uwzględnieniem wartości współczynników określonych w załączniku nr 1 do Programu, określa załącznik nr 3 do Programu.

§ 24. Prowadzący działalność rolniczą na OSN jest zobowiązany do dostosowania powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów, o których mowa w § 17 i § 19 w terminie do końca okresu obowiązywania Programu.

§ 25. Pasze soczyste przechowuje się na zabezpieczonym gruncie w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód, w szczególności w silosach, na płytach lub na podkładzie z folii i sieczki oraz pod przykryciem foliowym.

§ 26. Kiszonki składa się w odległości większej niż 20 m od linii brzegu wód powierzchniowych oraz źródeł i ujęć wody.

Rozdział 3

Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu

§ 27. Ogólne zasady stosowania nawozów, rolniczego wykorzystania komunalnych osadów ściekowych oraz ścieków na terenie o dużym nachyleniu określają przepisy:

- 1) art. 44 ust. 4 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne;
- 2) art. 20 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 3) art. 96 ust. 12 pkt 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21);
- 4) załącznik nr 8 część A pkt 3 i 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984, oraz z 2009 r. Nr 27, poz. 169).

§ 28. W przypadku działek o nachyleniu powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku, o ile pozwala na to usytuowanie i powierzchnia działki.

§ 29. Orkę należy wykonywać odkładając skiby w górę stoku.

Rozdział 4

Ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem

§ 30. Ogólne zasady nawożenia określone zostały w przepisach:

- 1) art. 44 ust. 4 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne;
- 2) art. 20 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;
- 3) art. 96 ust. 12 pkt 4, 5, 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- 4) § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

§ 31. 1. Nawozy stosuje się oraz rolniczo wykorzystuje ścieki na glebach nie zamrzniętych powierzchniowo.

2. Zapis, o którym mowa w ust. 1 nie dotyczy pierwszej wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych na glebach zamrzniętych powierzchniowo (nocne przymrozki i odwilże w dzień), jeżeli uzasadniają to względy agrotechniczne.

Rozdział 5

Nawożenie w pobliżu cieków

§ 32. Ogólne zasady stosowania nawozów i komunalnych osadów ściekowych określone zostały w przepisach:

- 1) art. 96 ust. 12 pkt 2, 3 i 10 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach;
- 2) § 3 ust. 4, 4a, 4b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

§ 33. Rozsiewacze nawozów i opryskiwacze myje się oraz wodę z ich mycia rozlewa w odległości większej niż 20 m od brzegu zbiorników oraz cieków wodnych.

§ 34. Wodopoje lokalizuje się poza zbiornikami i ciekami wodnymi.

Rozdział 6

Dawki i sposoby nawożenia

§ 35. Ogólne warunki nawożenia określone są przepisami:

- 1) art. 3 ust. 3 i 4, art. 17 ust. 3, art. 18 ust. 1, 2 i 6, art. 20 ust. 1 pkt 2b ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu;

- 2) § 2 ust. 1 i 3, § 3 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania;
- 3) art. 96 ust. 4, 5, 6, 7, 10 i 12 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach;
- 4) § 2, § 3 i § 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 137, poz. 924);
- 5) § 12, § 14 i § 15 pkt 1 i załącznik nr 8 część A 5 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

§ 36. W związku z tym, że ilość zastosowanych w ciągu roku nawozów naturalnych w każdym gospodarstwie nie może przekroczyć dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych, do obliczenia zawartości azotu w nawozach wyprodukowanych w gospodarstwie przez poszczególne rodzaje zwierząt, w zależności od systemu ich utrzymania, stosuje się przepisy załącznika nr 4 do Programu.

§ 37. Do opracowania planu nawożenia zobowiązani są wszyscy prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym).

§ 38. Bilans azotu wykonywany na potrzeby opracowania planu nawożenia sporządza się metodą „na powierzchni pola”.

§ 39. 1. Po sporządzeniu bilansu składników, należy opracować plan nawożenia, w którym dokonuje się prawidłowego rozdziału składników nawozowych pod poszczególne rośliny płodozmianu, przy uwzględnieniu ich zapotrzebowania na azot oraz zasobność gleb w azot.

2. Plan nawożenia należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

§ 40. 1. Maksymalne dawki nawożenia azotem dla upraw w plonie głównym w kg/ha składnika działającego określa załącznik nr 5 do Programu.

2. W gospodarstwach, o których mowa w § 37 nie można stosować wyższych dawek nawożenia, niż dawki wynikające z planu nawożenia, nawet jeżeli dawki określone w załączniku nr 5 do Programu są wyższe.

§ 41. Prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni do 100 ha użytków rolnych na OSN (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym) stosują dawki nieprzekraczające maksymalnych dawek nawożenia azotem dla upraw w plonie głównym, o których mowa w załączniku nr 5 do Programu.

§ 42. Ilość dostępnego dla roślin azotu zawartego w nawozach naturalnych ustala się według zawartości w nich tzw. azotu działającego, który wylicza się w oparciu o równoważnik nawozowy określony w załączniku nr 6 do Programu.

§ 43. Jeśli w gospodarstwie powstają nawozy naturalne (obornik, gnojówka lub gnojowica) w ilości przekraczającej możliwości ich zastosowania na użytkach rolnych danego gospodarstwa (stanowiących własność prowadzącego działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytkowaniu wieczystym) tak, aby nie przekroczyć dopuszczalnej rocznej dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych, należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek.

§ 44. 1. Prowadzący działalność rolniczą na OSN zobowiązani są do prowadzenia dokumentacji wszystkich zabiegów agrotechnicznych, a w szczególności związanych z nawożeniem (termin, rodzaj, zastosowana dawka pod daną uprawę).

2. Dokumentację należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

DZIAŁ III

EDUKACJA PROWADZĄCYCH DZIAŁAŁNOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN W ZAKRESIE DOBREJ PRAKTYKI ROLNICZEJ ORAZ PROWADZENIE DLA NICH SPECJALISTYCZNEGO DORADZTWA

§ 45. Zadania w zakresie edukacji rolników prowadzone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. Nr 251, poz. 2507, z późn. zm.¹⁾), zgodnie z którymi Ośrodki Doradztwa Rolniczego uczestniczą w realizacji zadań wynikających z Programów w zakresie upowszechniania wśród rolników wymogów obowiązujących na OSN, a także współpracują z regionalnymi zarządami gospodarki wodnej przy realizacji zadań wynikających z Programów z zakresu doradztwa rolniczego.

§ 46. Ośrodki Doradztwa Rolniczego w okresie trwania Programu zapewniają obsługę merytoryczną szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą na OSN, organizowanych we współpracy z właściwym wójtem gminy albo burmistrzem albo prezydentem miasta.

§ 47. W zależności od potrzeb i możliwości, szkolenia mogą być w całości poświęcone dyrektywie Rady z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (91/676/EWG) (Dz. Urz. WE L 375 z 31.12.1991, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68), zwanej dalej „dyrektywą 91/676/EWG” lub wymogom Programu i Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej lub też stanowić element szkolenia w postaci jednego z bloków tematycznych.

§ 48. Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej przekaze właściwemu wójtowi gminy albo burmistrzowi albo prezydentowi miasta w terminie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia Programu, materiały i informacje o objęciu gminy zasięgiem OSN oraz postanowieniach Programu działań w celu ich rozpowszechnienia w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terytorium.

DZIAŁ IV

KONTROLA ROLNICZYCH ŹRÓDEŁ ZANIECZYSZCZENIA I REALIZACJI PRZEZ PROWADZĄCYCH DZIAŁAŁNOŚĆ ROLNICZĄ NA OSN OBOWIĄZKÓW OKREŚLONYCH W PROGRAMIE

§ 49. Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i wypełniania obowiązków przez prowadzących działalność rolniczą na OSN realizowana jest przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44, poz. 287, z późn. zm.²⁾) w związku z art. 32 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu.

DZIAŁ V

SPOSÓB MONITOROWANIA ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU I JEGO EFEKTÓW

§ 50. 1. W celu zgromadzenia danych na potrzeby opracowania raportu prowadzi się następującą sprawozdawczość:

- 1) sprawozdania dotyczące monitoringu wód na OSN;
- 2) sprawozdania dotyczące monitoringu gleb i płytkich wód gruntowych na OSN;
- 3) sprawozdania dotyczące doradztwa i szkoleń dla prowadzących działalność rolniczą na OSN;
- 4) sprawozdania dotyczące działań kontrolnych na OSN.

2. Sprawozdawczość, o której mowa w ust. 1, prowadzą właściwe jednostki na zasadach określonych w przepisach odrębnych, przekazując zebrane dane Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Warszawie co najmniej raz w danym roku za poprzedni rok realizacji Programu.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z r.2006 Nr 249, poz. 1832, z r.2007 Nr 64, poz. 427, Nr 123, poz. 847, z r.2008 Nr 227, poz. 1505, z r.2009 Nr 92, poz. 753, z r.2010 Nr 257, poz. 1726, z r.2012 poz. 1414.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z r.2007 Nr 75, poz. 493, Nr 124, poz. 859, Nr 88, poz. 587, z r.2008 Nr 138, poz. 865, Nr 199, poz. 1227, z r.2009 Nr 18, poz. 97, z r.2008 Nr 227, poz. 1505, z r.2009 Nr 31, poz. 206, Nr 130, poz. 1070, Nr 79, poz. 666, z r.2010 Nr 239, poz. 1592, Nr 182, poz. 1228, z r.2011 Nr 63, poz. 322, Nr 122, poz. 695, Nr 152, poz. 897, z r.2010 Nr 239, poz. 1592, z r.2013, poz. 165.

§ 51. Dla potrzeb sporządzenia raportu czteroletniego wykorzystuje się dane statystyczne, które stanowią materiał do rozpoznania i oszacowania wielkości i rodzaju produkcji rolnej oraz ustalenia zakresu wpływu działalności rolniczej na jakość wód.

§ 52. Sporządza się opis warunków środowiskowych, obejmujących w szczególności klimat, warunki hydrogeologiczne, ukształtowanie terenu i inne uwarunkowania charakteryzujące obszar kraju.

§ 53. Harmonogram planowanych działań określonych w Programie określa załącznik nr 7 do Programu.

Załącznik nr 1
do Programu

WSPÓLCZYNNIKI PRZELICZENIOWE SZTUK RZECZYWISTYCH ZWIERZĄT NA DJP

Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania sztuk rzeczywistych na DJP
Konie ras dużych/Konie pozostałe		Owce	
Ogiery, klacze, wałachy	1,2	Owce powyżej 1 i 1/2 roku	0,1
Żrebaki powyżej 2 lat	1	Tryki powyżej 1 i 1/2 roku	0,12
Żrebaki od 1 roku do 2 lat	0,8	Jagnięta do 3 i 1/2 miesiąca	0,05
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,5	Jarlaki tryczki	0,08
Żrebięta do 1/2 roku	0,3	Jarlaki maciory	0,1
Konie ras małych (m.in. hucuł, konik polski)		Drób	
Ogiery, klacze, wałachy	0,6	Kury, kaczki	0,004
Żrebaki powyżej 2 lat	0,5	Kurki i kogutki do 18 tygodnia życia	0,0014
Żrebaki powyżej 1 roku	0,35	Gęsi	0,008
Żrebaki od 1/2 do 1 roku	0,2	Indyki	0,024
Żrebięta do 1/2 roku	0,12	Przeziórki	0,0003
Bydło		Perlice	0,003
Buhaje	1,4	Gołębie	0,002
Krowy	1	Strusie afrykańskie	0,2
Jałówki cielne	1	Strusie Emu i Nandu	0,1
Jałówki powyżej 1 roku	0,8	Inne	
Jałówki od 1/2 do 1 roku	0,3	Jelenie	0,29
Cielęta do 1/2 roku	0,15	Daniele	0,12
Kozy		Lisy pospolite	0,017
Kozy matki	0,15	Lisy polarne	0,027
Koźlęta do 3,5 miesiąca	0,05	Jenoty	0,02
Koźlęta od 3,5 miesiąca do 1,5 roku	0,08	Norki samice	0,0036
Pozostałe kozy	0,1	Norki samce	0,007
Trzoda chlewna		Nutrie	0,007
Knury	0,4	Psy	0,05
Maciory	0,35	Króliki	0,007
Warchlaki od 2 do 4 m-cy	0,07	Szynszyle	0,001
Prosięta do 2 m-cy	0,02	Tchórze samice	0,002
Tuczniki	0,14	Tchórze samce	0,004
Inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg, z wyłączeniem ryb			1

Załącznik nr 2
do Programu

WYKAZ OBRĘBÓW EWIDENCYJNYCH OBJĘTYCH ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

LP.	NUMER EWIDENCYJNY OBRĘBU	NAZWA OBRĘBU	WOJEWÓDZTWO	POWIAT	GMINA	POWIERZCHNIA OSN (km ²)	JEDNOLITA CZĘŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH
1	100207_2.0001	ANIELIN-POMARZANY	łódzkie	kutnowski	Łanięta	133,39	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
2	100207_2.0006	JUKÓW-FRANCISZKÓW	łódzkie	kutnowski	Łanięta		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
3	100207_2.0009	ŁANIĘTA	łódzkie	kutnowski	Łanięta		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
4	100207_2.0011	RAJMUNDÓW	łódzkie	kutnowski	Łanięta		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
5	100207_2.0012	SUCHODEBIE MAJ	łódzkie	kutnowski	Łanięta		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
6	100210_2.0001	ALEKSANDRÓW	łódzkie	kutnowski	Strzelce		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
7	100210_2.0002	BIELAWY	łódzkie	kutnowski	Strzelce		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
8	100210_2.0007	HOLENDRY	łódzkie	kutnowski	Strzelce		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
9	100210_2.0018	NIEDRZEW I	łódzkie	kutnowski	Strzelce		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
10	140402_2.0018	KLENIEW	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
11	140402_2.0023	MARIANÓW SIERAKOWSK	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
12	140402_2.0029	OSINY	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
13	140402_2.0032	SIERAKÓW	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
14	140402_2.0033	SIERAKÓWEK	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
15	140402_2.0039	BABY DOLNE	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy
16	140402_2.0041	BELNO	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
17	140402_2.0043	BUDY KOZICKIE	mazowieckie	gostyniński	Gostynin		Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy

18	140402_2.0049	JASTRZĘBIA	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
19	140402_2.0052	KOZICE	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy
20	140402_2.0056	NIECKI	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
21	140402_2.0059	OSADA	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy
22	140402_2.0060	POMARZANKI	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
23	140402_2.0061	POLESIE	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy
24	140402_2.0064	RUSZKÓW	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
25	140402_2.0065	RYBNE	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
26	140402_2.0066	SĄŁKI	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy
27	140402_2.0067	SOKOŁÓW	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
28	140402_2.0070	STRZAŁKI	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od dopł. spod Polesia Nowego do Osetnicy, bez Osetnicy
29	140402_2.0072	ZABORÓW NOWY	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
30	140402_2.0074	ZIELENIEC	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
31	140402_2.0076	PGR SOKOŁÓW	mazowieckie	gostyniński	Gostynin	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego
32	140405_2.0006	GOŁAS	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
33	140405_2.0020	ŁUSZCZANÓW I	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
34	140405_2.0030	SEWERYNÓW	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
35	140405_2.0033	STAW	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
36	140405_2.0038	SZCZAWIN BOROWY KOL	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
37	140405_2.0039	SZCZAWIN KOŚCIELNY	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
38	140405_2.0040	SZCZAWINEK	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich

39	140405_2.0043	WALISZEW	mazowieckie	gostyniński	Szczawin Kocielny	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
40	141906_5.0008	GUZEW	mazowieckie	płocki	Gąbin - obszar wiejski	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich
41	141906_5.0013	STARY KAMIENI	mazowieckie	płocki	Gąbin - obszar wiejski	Osetnica od źródeł do dopł. z Bud Kaleńskich, z dopł. z Bud Kaleńskich

Załącznik nr 3
do ProgramuSPOSÓB OBLICZANIA MINIMALNEJ WIELKOŚCI MIEJSC DO PRZECHOWYWANIA
NAWOZÓW NATURALNYCHTab. 1. Sposób obliczania pojemności płyty obornikowej lub pojemności zbiornika na gnojowicę
albo gnojówkę dla gatunków innych niż drób

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1.	plyty obornikowe	2,70 ^{*)}	A	-	$X1 = 2,70 \times A \times nDJP$
2.	zbiorniki na gnojówkę	1,80 ^{*)}	B	F	$X2 = 1,8 \times B \times F \times nDJP$
3.	zbiorniki na gnojowicę	7,80 ^{*)}	C	F	$X3 = 7,8 \times C \times F \times nDJP$

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

* W przypadku chowu krów mlecznych podane w tabeli pojemności płyty/zbiornika dotyczą kategorii krów mlecznych 1. Dla pozostałych kategorii krów (2 i 3) podane wartości należy zwiększyć odpowiednio o 10 i 20%.

Tab. 2. Sposób obliczania pojemności płyty obornikowej i pojemności zbiornika na gnojówkę dla drobiu

Lp.	Rodzaj wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika na 1 DJP (m ³)	Współczynnik odliczenia okresu pastwiskowego	Współczynnik odliczenia systemu i wyposażenia	Pojemność płyty/zbiornika (m ³)
1.	plyty obornikowe	1,8	A	D, F	$X1 = 1,80 \times A \times D \times F \times nDJP$
2.	zbiorniki na gnojówkę	1,3	B	E	$X2 = 1,30 \times B \times E \times nDJP$

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

1. nDJP - liczba zwierząt w gospodarstwie wyrażona w DJP.

2. X1-X3 – pojemność płyty obornikowej lub pojemność zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę stanowiąca iloczyn liczby zwierząt w gospodarstwie wyrażonej w DJP i okresu pastwiskowego i pojemności płyty obornikowej lub pojemności zbiornika na gnojówkę albo gnojowicę na 1 DJP.

3. A, B, C - współczynniki odliczenia okresu pastwiskowego - współczynnik ma zastosowanie jeśli utrzymywane w gospodarstwie zwierzęta korzystają z wypasu na pastwisku. Dla zwierząt utrzymywanych bez pastwiska wartość współczynników A, B, C przyjmuje wartość = 1. Dawka azotu z odchodów zwierząt na obszarach pastwisk nie może przekroczyć 170 kg N/rok.

A – dla płyt obornikowych

B – dla zbiorników na gnojówkę

C – dla zbiorników na gnojowicę

4. D, E, F – współczynniki odliczenia ze względu na zastosowane rozwiązania systemów utrzymania oraz wyposażenie techniczne.

D – system bezściołowy dla drobiu

E – podsuszanie pomiotu w chowie drobiu

F – zadaszenie lub przykrycie nieprzepuszczalną folią płyty obornikowej.

5. Niezbędną powierzchnię płyt obornikowych (m²) w stosunku do jej pojemności (m³) wylicza się dzieląc wartość X1 przez deklarowaną wysokość składowania, wynikającą z posiadanych przez rolnika środków technicznych.

Tab. 3. Wartości współczynników odliczenia

Lp.	Gatunek, typ użytkowości zwierząt	Współczynnik					
		A	B	C	D	E	F
1.	Bydło mleczne	0,7	0,8	0,7	-	-	0,8
2.	Bydło mięsne	0,5	0,8	0,7	-	-	0,8
3.	Konie	0,7	0,8	-	-	-	0,8
4.	Owce	0,5	0,8	-	-	-	0,8
5.	Świnie	0,7	0,8	0,7	-	-	0,8
6.	Drób	0,8	0,8	-	0,7	0,8	0,8

Źródło: opracowanie własne IZ PIB.

Załącznik nr 4
do ProgramuŚREDNIE ROCZNE WIELKOŚCI PRODUKCJI NAWOZÓW NATURALNYCH I KONCENTRACJA ZAWARTEGO W NICH AZOTU
W ZALEŻNOŚCI OD GATUNKU ZWIERZĘCIA, JEGO WIEKU I WYDAJNOŚCI ORAZ SYSTEMU UTRZYMANIA¹⁾

Rodzaj zwierząt	SYSTEM UTRZYMANIA											Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych przez poszczególne rodzaje zwierząt (w kg)
	Głęboka ściółka			Płytką ściółka					Bezściółkowo			
	Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Obornik		Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Obornik		Gnojówka		Liczba zwierząt według stanu średniorocznego	Gnojowica		
		Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)		Produkcja obornika przez poszczególne rodzaje zwierząt (w tonach/rok)	Zawartość azotu (w kg/tonę obornika)	Produkcja gnojówki przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojówki)		Produkcja gnojowicy przez poszczególne rodzaje zwierząt (w m ³ /rok)	Zawartość azotu (w kg/m ³ gnojowicy)	
Bydło												
buhaje		19	5,9		10,5	2,6	5,8	3,3		22,0	3,5	
krowy		18	6,1		10	2,8	6,2	3,8		25,0	4,0	
jałówki cielne		16	6		8,5	2,6	5,4	3,1		23,0	3,1	
jałówki powyżej 1 roku życia		14	4,6		7,5	1,6	2,8	2,6		21,0	2,9	
jałówki od 1/2 do 1 roku życia		12	2,1		6	0,8	1,8	1,7		18,0	2,6	
cielęta do 1/2 roku życia		4	0,6		2	0,4	0,9	1		15,0	2,4	
Trzoda chlewna												
knury		6,5	3,5		3,2	2,1	2,9	3,3		4,6	4,0	
maciory		7	3,7		3,7	2,2	3,6	3,4		4,6	4,2	

warchlaki od 2 do 4 miesięcy życia		2,5	2		0,1	0,5	1,1	0,8		1,7	1,6	
prosięta do 2 miesięcy życia		1,2	0,05		0,2	0,01	0,9	0,02		0,5	1,4	
tuczniki		4,5	2,4		2,5	2,4	2,2	3,6		3,5	3,6	
Konie												
ogierzy		10,5	6,0		7,0	2,7	2,0	1,9				
klacze, wałachy		10,5	6,2		7,5	2,9	2,4	2,1				
żrebacki powyżej 2 lat życia		8,5	5,2		6,5	2,5	1,7	1,8				
żrebacki powyżej 1 roku życia		8,0	4,2		5,0	1,8	1,4	1,3				
żrebacki od 1/2 do 1 roku życia		3,5	2,7		2,0	1,3	1,2	0,9				
żrebięta do 1/2 roku życia		1,8	0,15		1,0	0,8	0,7	0,5				
Owce												
tryki powyżej 1 i 1/2 roku życia		1,7	6,7		0,9	3,1	0,28	3,0				
owce powyżej 1 i 1/2 roku życia		2,0	6,9		0,8	3,2	0,3	3,1				
jagnięta powyżej 3 i 1/2 miesiąca życia		0,6	4,3		0,4	1,9	0,09	2,0				
jarlaki tryczki		0,8	4,5		0,6	2,1	0,12	2,2				
jarlaki maciory		0,9	4,8		0,8	2,2	0,28	2,3				
Drób (pomiot kurzy)												
kury					0,045	14,5						
kaczki					0,084	5,1						
brojlery					0,026	26,7						
gęsi					0,036	24,5						

indyki			0,037	25,4			
gołębie			0,03	23,0			
Inne							
lisy i jenoty			0,15	1,5			
norki i tchórze			0,6	1,8			
króliki			0,5	5,4			
szynszyle						0,011	0,53
daniele			2,1	10,1			
kozy			1,8	9,4			
strusie afrykańskie			1,5	16			
strusie Emu i Nandu			1,0	16			
inne zwierzęta o łącznej masie 500 kg z wyłączeniem ryb			10,0	6,0			
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg)							
Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym (w ha)							
Zawartość azotu w nawozach naturalnych wyprodukowanych w gospodarstwie rolnym (w kg/ha użytków rolnych)							

¹⁾ Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej objętej planem rozwoju obszarów wiejskich (Dz. U. Nr 17, poz. 142, oraz z 2005 r. Nr 93, poz. 780, z 2006 r. Nr 142, poz. 1016 i z 2008 r. Nr 9, poz. 55).

Załącznik nr 5
do ProgramuMAKSYMALNE DAWKI NAWOŻENIA AZOTEM DLA UPRAW W PLONIE GŁÓWNYM N W KG/HA
SKŁADNIKA DZIAŁAJĄCEGO

Rodzaj uprawy	maksymalne dawki azotu ze wszystkich źródeł* (N kg/ha)
Zboża	
Pszenica ozima	200
Pszenica jara	160
Jęczmień	140
Żyto	120
Owies	120
Kukurydza na ziarno	240
Pszennyto	180
Mieszanki zbożowe	100
Mieszanki zbożowe na ziarno	140
Okopowe	
Ziemniaki wczesne	100
Ziemniaki późne	250
Buraki cukrowe	180
Buraki pastewne	200
Marchew pastewna	150
Brukiew	180
Rzepa	120
Oleiste	
Rzepak	240
Inne oleiste	160
Rzepak	200
Słonecznik	100
Gorczyca	120
Rzodkiew oleista	120
Perko	140
Strączkowe	
Groch (także wg starego nazewnictwa peluszki, grochopeluszki)	30
Bobik	30
Łubin	0
Bób	60
Wyka	20
Seradela	30

Soja	100
Lędźwian	60
Fasola	60
Fasolka szparagowa	60
Soczewica	20
Pastewne na zielonkę	
Żyto, owies na zielonkę	120
Kukurydza na zielonkę	260
Strączkowe na zielonkę	0
Mieszanki zbożowo - strączkowe	100
Łąka 1 pokos	60
Łąka 2 pokosy	120
Łąka 3 pokosy	180
Łąka 4 pokosy	240
Grunt w użytkowaniu kośno-pastwiskowym	160
Koniczyna	30
Lucerna	30
Trawy	300
Motylkowe z trawami	100
Motylkowate drobnonasienne	
Esparceta	30
Komonica	30
Nostryk	30
Pastewne	
Kapusta pastewna	120
Dynia pastewna	80
Perko	140
Inne	
Proso	140
Gryka	100
Facelia	100
Len	80
Mak	90
Tytoń	160
Sorgo w tym zasiewy mieszane z kukurydzą	200
Wieloletnie	
Trawy	250
Lucerna	0
Mieszanki różnych traw z motylkowatymi drobnonasiennymi	100
Warzywa: rabarbar	200
szczaw	150

chrzan	200
Warzywa polowe	
Burak ćwikłowy	150
Szpinak zwyczajny	150
Kapusta	300
Kalafior	350
Brokuł	250
Brukselka	250
Jarmuż	120
Kalarepa	150
Rzepa	140
Rzodkiew	140
Rzodkiewka	100
Brukiew	150
Marchew	150
Pietruszka	150
Seler	250
Pasternak	150
Koper	120
Koper włoski	120
Pomidor	180
Papryka	200
Oberżyna	180
Ogórek	200
Dynia	150
Cukinia	180
Kabaczek	180
Arbuz	150
Melon	150
Salata	150
Cykoria	150
Endywia	120
Skorzonera	180
Salsefia	120
Cebula	200
Czosnek	120
Por	250
Szczypiorek	110
Rośliny energetyczne	80
Rośliny sadownicze	
Drzewa owocowe	60

Krzewy owocowe	80
Truskawka	50
Uprawy szkółkarskie polowe, gruntowe	
Siewki liściastych	150
Siewki iglastych	120
Krzewy liściaste	140
Krzewy iglaste	80
Róże	150
Kwiaty uprawy polowe, gruntowe	
Tulipan	200
Narcyz	200
Mieczyk	250
Hiacynt	250
Lilia	180
Irys holenderski	200
Krokus	200
Szafirek	200
Konwalia	120
Zimowit	250
Słonecznik na kwiat cięty	160
Piwonia	60
Rośliny na suche bukiety	80
Inne uprawy	170

*) z nawozów mineralnych oraz organicznych, naturalnych i środków do użyźniania gleby w przeliczeniu na równoważniki nawozowe.

Załącznik nr 6
do ProgramuSPOSÓB OBLICZANIA ZAWARTOŚCI AZOTU DZIAŁAJĄCEGO W NAWOZACH NATURALNYCH
W OPARCIU O RÓWNOWAŻNIK NAWOZOWY, ZALEŻNY OD RODZAJU NAWOZU
NATURALNEGO I TERMINU JEGO STOSOWANIA

Azot działający = azot całkowity x równoważnik nawozowy

Wartość równoważnika azotowego dla nawozów naturalnych, środków do użyźniania gleby i różnych terminów ich stosowania:

Rodzaj nawozu	Wartość równoważnika nawozowego dla różnych terminów stosowania nawozów	
	jesienny	wiosenny
Obornik	0,3	0,3
Gnojowica	0,5	0,6
Gnojówka	0,5	0,8
Środki do użyźniania gleby	0,3	0,2

Załącznik nr 7
do Programu

HARMONOGRAM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Zakres regulacji	Lokalizacja w Programie			Początek obowiązywania	Odpowiedzialny
	Dział	Rozdział	Paragraf		
Okresy nawożenia	Dział II	Rozdział 1	§ 12 pkt 1	dzień wejścia w życie Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 12 pkt 2, § 12 pkt 3, § 12 pkt 4, § 12 pkt 5, § 13, § 14	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami	Dział II	Rozdział 2	§ 16, § 25, § 26	dzień wejścia w życie Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 17, § 19, § 23, § 24	koniec obowiązywania Programu	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 18, § 20, § 21, § 22	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu	Dział II	Rozdział 3	§ 28, § 29	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Ograniczenia nawożenia na glebach podmokłych, zalanych, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem	Dział II	Rozdział 4	§ 31	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
Nawożenie w pobliżu cieków	Dział II	Rozdział 5	§ 33, § 34	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN

Dawki i sposoby nawożenia	Dział II	Rozdział 6	§ 36, § 42, § 43, § 44	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN
			§ 41	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni do 100 ha użytków rolnych na OSN
			§ 37, § 38, § 39, § 40	1 października 2013	prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN
Edukacja prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa	Dział III		§ 45	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			§ 46	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego/Wójt gminy lub Burmistrz/ Prezydent miasta
			§ 47	dzień wejścia w życie Programu	właściwe Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			§ 48	dwa miesiące od dnia wejścia w życie Programu	Dyrektor RZGW/Wójt gminy lub Burmistrz/ Prezydent miasta
Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie	Dział IV		§ 49	dzień wejścia w życie Programu	Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska
Sposób monitorowania oraz dokumentowania realizacji programu i jego efektów	Dział V		§ 50 ust. 1 pkt 1, § 50 ust. 1 pkt 4	dzień wejścia w życie Programu	Główny Inspektor Ochrony Środowiska/ Wojewódzcy Inspektorzy Ochrony Środowiska
			§ 50 ust. 1 pkt 2	dzień wejścia w życie Programu	Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza/Okręgowe Stacje Chemiczno-Rolnicze
			§ 50 ust. 1 pkt 3	dzień wejścia w życie Programu	Centrum Doradztwa Rolniczego/Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego
			§ 51, § 52	dzień wejścia w życie Programu	KZGW